

**EURASIA
CENTER**

Eurázsia
Központ

Elemzések

**A Közel-Kelet és a Mediterráneum összekapcsolása:
Törökország vezetésével új unió formálódhat**

Sárkány László

EK/2025/

Eurázsia Központ

Elemzések

Kiadó:
Eurázsia Központ

Szerkesztő:
Dr. Horváth Levente

A kiadó elérhetősége:
1117 Budapest, Infopark sétány 1.
eurasiacenter@nje.hu
<https://eurasiacenter.hu/>

Kiadásért felelős személy:
Dr. Horváth Levente, igazgató

Jelen elemzés és annak következtetései kizárólag a szerzők magánvéleményét tükrözik és nem tekinthetők a Eurázsia Központ álláspontjának.

EURÁZSIA KÖZPONT

Budapest 2025.

© Eurázsia Központ, Neumann János Egyetem

ISSN 2939-550X

A KÖZEL-KELET ÉS A MEDITERRÁNEUM ÖSSZEKAPCSOLÁSA: TÖRÖKORSZÁG VEZETÉSÉVEL ÚJ UNIÓ FORMÁLÓDHAT

Sárkány László

Miközben a világ Ukrajnára, Iránra, Gázára, Szíriára és a Trump elnök által meghirdetett kereskedelmi háborúra figyel, a mediterrán térségben kevésbé feltűnően, de annál nagyobb jelentőséggel bíró átalakulás zajlik. Egy dinamikus, átfogó, új regionális hegemonia kiépítése van folyamatban a Törökország és Spanyolország közötti tranzitzóna mentén. A Földközi-tenger két végét összekötő mediterrán szövetség egyesítve a védelmi, energetikai és kereskedelmi együttműködést, hamarosan erősebbé válhat, mint a jelenlegi EU. Ezzel párhuzamosan Görögország, Dél-Ciprus és Izrael az Egyesült Államok védőernyője alatt, egy korábbi [elemzés](#) tárgyát képező ún. „3+1” energetikai és védelmi szövetséget hozott létre a közös rivális, potenciális ellenfél Törökországgal és partnereivel szemben. Kettő hatalmi blokk formálódik egyre hangsúlyosabban a mediterrán térségben, melynek tagjai az adott blokkon belüli együttműködéssel egyúttal a másik blokk tagjaival való szembenállást is választják, amennyiben kizárólagossá válnak és nem diverzifikáltak a szövetségen túl is a politikai, gazdasági és védelmi kapcsolataik. Az mindenesetre megállapítható, hogy Törökország bilaterális egyezségekkel olyan kiterjesztett erőteret épít ki, mely a globális hatalmi egyensúly fenntartásában megkerülhetetlenné válik.

Kulcsszavak: *Közel-Kelet, Mediterráneum, EU, Törökország, 3+1 tengely, Spanyolország, Izrael, Görögország, Dél-Ciprus, hegemonia, együttműködés, szembenállás, diverzifikált, gazdasági, védelmi, gazdasági*

Abstract

While the world focuses on Ukraine, Iran, Gaza, Syria, and the trade war declared by President Trump, a less visible but more significant transformation is taking place in the Mediterranean region. A dynamic, comprehensive, new regional hegemony is being built along the transit zone between Turkey and Spain. The Mediterranean Alliance, connecting the two ends of the Mediterranean Sea, combining defense, energy and trade cooperation, could soon become stronger than the current EU. In

parallel, Greece, Southern Cyprus, and Israel, under the protective umbrella of the United States, created the so-called "3+1" energy and defense alliance, which was the subject of my previous analysis, against their common rival and potential adversary, Turkey and its partners. Two power blocs are becoming increasingly prominent in the Mediterranean region, the members of which, while cooperating within the given bloc, also choose to oppose the members of the other bloc if their political, economic and defense relations are not diversified beyond the alliance. In any case, it can be stated that Turkey is building an extended sphere of power through bilateral agreements that is becoming unavoidable in maintaining the global balance of power.

Keywords: *Middle East, Mediterranean, EU, Turkey, 3+1 axis, Spain, Israel, Greece, Southern Cyprus, hegemony, cooperation, confrontation, diversified, economic, defense, economic*

Bevezetés

A Mediterráneum mindig is óriási geopolitikai jelentőséggel bírt, mivel Európa, Afrika és Ázsia kereszteződésénél fekszik. A közeljövőben egy új, mediterrán központú, Törökország vezette hatalmi blokk megjelenése, radikálisan felboríthatja a meglévő globális hatalmi egyensúlyt. Ankara vezető szerepe a kiépülő, átfogó mediterrán szövetségben nem véletlen. A multipoláris, még képlékeny új világrendben a térség többi középhatalmával együtt megnövekedett Törökország geopolitikai jelentősége. A Közel-Kelet többi vezető hatalmához való viszonyát azonban a diverzifikált együttműködések mellett is rivalizálás (Szaúd-Arábia, Irán) és szembenállás (Izrael) jellemzi.

A Közel-Kelethez kapcsolódó Földközi-tenger keleti részén a legszembetűnőbb a hatalmi érdekek ütközése, mely már nem csupán egy tranzitzóna, hanem stratégiai jelentőséggel bíró térség egymást keresztező érdekszférák ütközőzónája. Nyitott kérdések vannak Törökország és Görögország között az Égei-tengerrel és Ciprussal kapcsolatban, melyek a legújabb földgázfelfedezések nyomán kiélesedtek. 2021. március 8-án Ciprus, Görögország és Izrael [aláírta](#) a kezdeti megállapodást a világ legnagyobb és legmélyebb tenger alatti elektromos kábelének megépítéséről, amely összeköti a három mediterrán ország villamosenergia-hálózatát. Miután Törökország blokkolta e három állam közötti villamosenergia-összeköttetés létrehozását célzó „Nagy-tengeri Összekötő” („Great Sea Interconnector” - GSI) [projektet](#), Görögország egy új doktrínát hirdetett meg „[Akhillesz-pajzs](#)” néven.

Jelentések szerint Görögország hivatalosan is bemutatta első tengeri területrendezési tervét, amely két ponton 12 tengeri mérföldre növeli felségvizeit, és kizárólagos gazdasági övezetnek (EEZ) is tekintik majd. Az 1982-es ENSZ tengerjogi egyezmény (UNCLOS) szerint a szigetek körül is létrejön a kizárólagos gazdasági övezet. A [problémát](#) azonban az jelenti, hogy Törökország nem ratifikálta ezt az egyezményt, így megítélése szerint az EEZ határát a szárazföldtől, nem pedig a szigetektől kell számítani.

Törökország a maga részéről, ahogy az várható volt, határozottan reagált, azzal vádolva Görögországot, hogy megsértette a török tengeri övezeteket az Égei-tengeren és a Földközi-tenger keleti részén. A török külügyminisztérium hangsúlyozta, hogy [nem ismeri el](#) Görögország egyoldalú intézkedéseit, és jogilag érvénytelennek tekinti azokat. Ankara megismételte azt az álláspontját, miszerint zárt vagy félig zárt tengereken, mint például az Égei-tengeren, a part menti államok együttműködésére van szükség, és kijelentette, hogy hajlandó párbeszédet folytatni Görögországgal. Ugyanakkor elfogadhatatlannak nevezte Görögország azon erőfeszítéseit, hogy kész tényeket erőltessen rájuk.

Ebben az összefüggésben Törökország az athéni nyilatkozatra (2023. december) is hivatkozott a viták [békés rendezésének](#) alapjaként, és bejelentette, hogy benyújtja saját tengeri területrendezési tervét olyan nemzetközi szervezeteknek, mint az UNESCO és az ENSZ. Athén azonban attól tart, hogy a békés megoldásra törekvés csupán paraván, mely mögött Ankara expanziós tervei állnak, ezért erős haderőfejlesztésbe kezdett.

A hellén országok mellé állva, Törökországot a szíriai és palesztin szerepvállalása okán stratégiai fenyegetésnek látó Izrael az [Egyesült Államokkal](#) együtt létrehozta a [3+1 szövetséget](#). Az energiaügyi együttműködésként kezdődött e szövetség átfogó partnerséggé alakult, melynek célja a regionális instabilitás mérséklése a tagországok biztonsági érdekei mentén.

A 3+1 szövetség kimondatlanul is Törökországgal szemben képez erőteret. Ennek ellensúlyozása Ankara részéről olyan méreteket kezd ölteni, hogy egy új hatalmi központ létrejöttét is eredményezheti, mely nem csak a Mediterráneum két végét kapcsolja össze, hanem akár Afrikát, Európát és Ázsiát.

Ankara a NATO, az EU, a BRICS és az Öböl-államok között egyensúlyozott idáig. Most egy saját gazdasági, politikai és védelmi szövetséget hoz létre, mely mind a saját helyzetét, mind a régiót hivatott stabilizálni.

Új hatalmi erőter épül ki a Földközi tenger mentén és azon túl

2025 óta a Földközi-tenger keleti térsége az energia, a védelem és a diplomáciai befolyás terén zajló verseny egyik legintenzívebb színterévé vált. A Törökország és Líbia között aláírt tengeri joghatósági megállapodás Törökország „Kék Haza” stratégiájának egyik fő pillére lett. Ez a lépés jelentősen felborította azt a tengeri szuverenitási térképet, amelyet Görögország, a görög ciprusi kormányzat, Izrael és Franciaország próbált létrehozni a régióban.

A 2019. november 27-én aláírt Törökország-Líbia kizárólagos gazdasági övezet (EEZ) létrehozásáról szóló [megállapodás](#) újradefiniálta a tengeri joghatóságokat a Földközi-tenger keleti részén, és stratégiai megállapodásként szolgált, amely legitimálni hivatott Törökország energetikai és politikai lépéseit a régióban. Magában foglalja mind a tengeri demarkációt, mind a védelmi együttműködést. Továbbá, a Törökország és Szíria közötti új szárazföldi és határbiztonsági megállapodások megjelenése, valamint egy jövőbeli, erre vonatkozó EEZ-megállapodás lehetősége bővíti Törökország diplomáciai hatókörét, és demonstrálja növekvő energetikai és védelmi képességeit, ami gyakorlatilag a Földközi-tenger térségének meghatározó hatalmává teheti a jövőben Törökországot.

Ugyanakkor fel kell hívni a figyelmet arra, hogy a nemzetközi közösség és a nemzetközi jog nem ismeri el a fenti megállapodást. Az Európai Parlament például külön határozatban ítélte el, és az ENSZ sem fogadta el, tehát nem tudta és nem tudja legitimálni Törökország lépéseit.

Ahogy Törökország terjeszkedik a Földközi-tengertől Afrikáig tartó folyosó mentén, hivatalos kizárólagos gazdasági övezeti megállapodásokat írt alá Líbiával és Észak-Ciprussal, biztosítva ezzel stratégiai dominanciáját a Földközi-tenger keleti részén. Az Azerbajdzsánnal (TANAP-TAP) folytatott energifolyosó, az LNG (cseppfolyósított földgáz) és a Katarral kötött védelmi beruházások, a szénhidrogén-kutatás és a tengeri infrastruktúra terén folytatott együttműködés Szomáliával, valamint a kizárólagos gazdasági övezetekben (EEZ) folytatott közös

kutatási és tengeri képzési kezdeményezések Törökország stratégiai tengeri szerkezetét mutatják. Szomáliában Törökország olaj-, gáz- és halászati kutatási jogokat kapott. Felelős a tengeri biztonságért, a haditengerészeti kiképzésért és a part menti védelemért. Szudánnal együttműködési megállapodások vannak érvényben biztonsági és energiaügyi kérdésekben. Haladnak az Algériával és Tunéziával folytatott energia- és védelmi tárgyalások is. Ezek a fejlemények azt mutatják, hogy Törökország stratégiai hálózatot hozott létre az energiához való hozzáférés, a tengeri tevékenységek és a tengeri védelem terén.

Eközben Görögország, Franciaország és Izrael közösen léptek fel Törökország blokkolása érdekében a Földközi-tenger keleti részén, a görög ciprusi kormányzattal közösen javasolva az [EastMed](#) vezetékek építését. Franciaország aktív fúrásokat folytat energiavállalatain keresztül, és katonai bázisokat hoz létre, míg Görögország megerősítette védelmi vonalait az Égei-tenger és Kréta körül, és megállapodásokat írt alá Egyiptommal. Izrael energiadiplomáciát folytatott Görögországgal és a görög ciprusiakkal a Leviathan és Tamar mezőkről Európába irányuló földgázexport tervein keresztül. Csatlakozott olyan biztonsági szövetségekhez is, amelyek kizárják Törökországot. Ez a háromoldalú blokk politikai, katonai és energiapartnerségeket fejlesztett ki, amelyek célja a Törökország-központú hatalmi egyensúly megakadályozása a Földközi-tengeren.

Úgy tűnik azonban, hogy Törökország vonzóbb, kölcsönösen előnyösebb ajánlatokat kínálhat partnereinek, ami az országot stratégiaileg megbízhatóbb szövetségessé tehetné mind a gazdasági, mind a védelmi szektorban.

Ez a dinamika erősíti Törökországot és partnereit a keleti Földközi-tenger térségében, valamint Ázsia, Európa és Afrika kereszteződésében. Továbbá a mediterrán-balkáni folyosón Törökország Albániával és Montenegróval együttműködik a tengeri védelmi kezdeményezésekben. Ide kapcsolódva Törökország Katarral, Pakisztánnal és Azerbajdzsánnal való mélyülő partnerségei kiemelik a kereskedelmi és védelmi ipari útján elért figyelemre méltó előrelépést.

Földközi-tengeri frontvonalak: gazdaság, energia, geopolitika

Az Ibériai-félsziget és a Maghreb régió közötti partnerség Törökország és partnerségeihez kapcsolódva teszi igazán erőssé és átfogóvá az új mediterrán uniót.

Spanyolországot, Pedro Sanchez miniszterelnök vezetésével, a Nyugat marginalizálta a gázai helyzettel kapcsolatos, eltérő álláspontja miatt. S amikor az Egyesült Államok azt javasolta, hogy a NATO-országok növeljék védelmi költségvetésüket a bruttó hazai termék (GDP) 5%-ára, Madrid ezt a lépést az EU-tagállamok gazdasági gyengítésének és amerikai fegyverek vásárlására kényszerítésének taktikájaként tekintette. Sanchez [elutasította](#) a kérést; döntése jelentős politikai eltérést mutatott a NATO-főáramtól, ami fokozta a feszültséget Washingtonnal, és hozzájárult Spanyolország diplomáciai elszigetelődéséhez az EU-n belül.

Spanyolország ugyanakkor egy rendkívül termékeny ország, hatalmas területekkel és ásványkincsekkel, erős turisztikai potenciállal és fontos kereskedelmi útvonalakkal. Mély gazdasági és kulturális kapcsolatai vannak Portugáliával és Marokkóval, és jelentős befolyást gyakorol mindkét államra. Ez a triád egy növekvő stratégiai blokkot alkot, amely a megújuló energiára, a migrációra, a tengeri biztonságra és a kereskedelemre összpontosít.

Az elkövetkező időszakban Spanyolország kialakulóban lévő [ibéro-marokkói](#) struktúrája és Törökország mediterrán partnerségei közötti szinergia erős mediterrán dominanciához vezethet. Ha Spanyolország, Portugália és Marokkó csatlakozik Törökország jelenlegi partnerségéhez, különösen Líbiával, Szíriával, az Észak-Ciprussal, Algériával, Tunéziával, Albániával, Montenegróval és más szereplőkkel, egy erős tengeri tengely alakul ki, amely potenciálisan regionális hegemoniát hozhat létre a Földközi-tengeren.

Ez a blokk kereskedelmi, védelmi és energiafolyosóként szolgálna Európába, Afrikába és Ázsiába, függetlenül a nyugati gazdasági szankcióktól és hegemoniától. A Közel-Kelet és a Földközi-tenger térségének nemzetei potenciálisan profitálhatnak a fokozott biztonságból és gazdasági növekedésből. A termékeny földekkel, a létfontosságú kereskedelmi útvonalakkal, az erős energiaforrásokkal és a turisztikai vízióval ez a szövetség, amely a Földközi-tenger két végét egyesíti, hamarosan erősebbé válhat, mint a jelenlegi EU, vagy akár a Globális Dél. A rivalizálás helyett azonban az együttműködés mellett szól több érv.

Ez az új mediterrán unió számos jövedelmező projektet eredményezhetne. Például az Észak-Afrikából Európába és Ázsiába vezető ellátási láncok integrációja megvalósítható lenne a [Középső Folyosóhoz](#) kapcsolódóan, mely tranzitútvonal

Kínát köti össze Európával Közép-Ázsia és Törökország érintésével. Ez utóbbi kikötőinek Marokkó [Tanger-Mediterrán kikötőjével](#) és Spanyolország Algeciras kikötőjével való összekapcsolásában hatalmas potenciál rejlik. A Tanger-Mediterrán Kikötő Afrika legnagyobb konténerkikötője, Algeciras pedig Európa kapujaként szolgál. Törökország kikötői, Mersin és Izmir, Közép-Ázsia és Kína kapuiként szolgálnak. Ez az útvonal nyugati ellenőrzéstől független gazdasági fejlődést tesz lehetővé ezen országok számára.

Kína gazdasági érdekei mentén kapcsolódhatna e blokk egyes részeihez, amennyiben azok az Övezet és Út kezdeményezéssel összeegyeztethetők. Peking az elmúlt években Afrika legnagyobb kereskedelmi partnerévé és hitelezőjévé vált olyan programok révén, mint az Övezet és Út kezdeményezés. Kína mostanra vezető szerepet tölt be a kereskedelemben és a beruházásokban Afrikában, s az olyan új kezdeményezések, mint az Afrikai Kontinentális Szabadkereskedelmi Térség ([AfCFTA](#)), elősegítve a regionális értékláncok növekedését, hozzáférést biztosítanak a kínai vállalkozásoknak egy nagyobb, egységes afrikai piachoz.

Ami az EU-t illeti, jelen állapotában/vezetésével egyre kevésbé tekinthető versenyképes erőközpontnak, melynek beleszólása lehetne a geopolitikai viszonyok alakulásába. Valódi versenyképesség híján, stratégiai autonómiára való törekvés és diverzifikált kapcsolatokban, szövetségi rendszerekben stabilizálhatná, erősíthetné a helyzetét. Egy új mediterrán unió Brüsszel végének kezdetét is jelezheti, de be is kapcsolódhat az új gazdasági, politikai és védelmi hatalom vérkeringésébe, nem utolsósorban az által, hogy ez utóbbi vezető hatalmát, Törökországot egy új Európa védelmi berendezkedésének részévé kívánja tenni. Az erőviszonyok alakulásával erre esély lehet, de megfordult iránnyal: az EU válhat az új mediterrán unió architektúrájának részévé, vagy csupán dísz maradt.

Törökország és Spanyolország baráti nemzetek és szövetségesek számos területen. Érdekes megjegyezni, hogy a gázai háború alatt egyformán népiirtásnak minősítették az ottani lakosság elszenvedett veszteségeit, és államként ismerték el Palesztinát.

[Palesztinának jelentős olaj- és gázkészletei](#) vannak, és stratégiai elhelyezkedése a Földközi-tenger partján tovább növeli geopolitikai jelentőségét. Vannak, akik úgy vélekednek, hogy a gázai műveletek és rombolások mögötti valódi motiváció, amelyet a Nyugat és az Egyesült Államok is támogat, nemcsak ideológiai, hanem az értékes földek és kiaknázatlan erőforrások ellenőrzésének vágya is vezérli. A

palesztin államiság nemzetközi elismerésének térnyerésével megkezdődne az energiatartalék és ezzel párhuzamosan valószínűleg védelmi együttműködési kezdeményezések is következnek. Ahogy a regionális dinamika fejlődik, Palesztina minden bizonnyal együttműködne Törökországgal, Szíriával és csatlakozna az Ankara általa vezetett, most kialakulóban lévő blokkhoz, amely kihívást jelent más erőterek számára.

Izrael szempontjából ez egy olyan forgatókönyv, amit létezése ellen irányulóként értelmezne, amit minden eszközzel meg kell akadályoznia. Törökország már most az izraeli hírszerző szolgálat „stratégiai fenyegetések” listáján van Katarral együtt. E két ország által felépítendő Szíriában nem is tűr meg katonai támaszpontokat a zsidó állam és légicsapásokkal jelzi is, hogy ez nem üres fenyegetés. Nemrégiben az izraeli miniszterelnök kijelentette: [„Nem engedjük meg az oszmánok visszatérését.”](#) Nemcsak Törökország szíriai vagy közel-keleti jelenlétére utalt, hanem az oszmánok dominanciájára a Földközi-tenger keleti részén. Történelmileg a hatalom ebben a régióban mindig is a Földközi-tengeren keresztül áramlott.

Konklúzió

Hegemoniáért folytatott regionális és globális küzdelmek zajlanak többféle szinten és módon (gazdasági, politikai és katonai) és folyamatosan a Közel-Keleten. E tekintetben nincs változás. E folyamatok azonban történelmi fordulóponthoz érkeztek. A még képlékeny új világrendnek a térség helyi szereplői, szinte mind aktív formálói válnak. Már nem kettő superhatalom valamelyikéhez csatlakozás az opció. A régió négy legbefolyásosabb, saját jogú erőközpontja Törökország, Izrael, Szaúd-Arábia és Irán.

Jelen elemzésben a Törökország vezette új hegemonia kiépítését, s egy korábbi elemzésben már bemutatott rivális stratégiai szövetség alakulásának eddigi folyamatát vizsgáltunk meg.

A módszeresen kiépülő mediterrán unió, amelyet Törökország és Spanyolország vezetne, egyesítve védelmi, energetikai és kereskedelmi partnerségeiket, egy erős szövetséget jeleníthet meg, rivalizálva akár az EU-val és a BRICS-országokkal.

Ugyanakkor geopolitikai feszültségeket okoz a kereskedelmi és tranzitónák ütközőzónákká válása és eszkalációs kockázatot jelent a térség rivális erőközpontjai között megjelenő fegyverkezési verseny, mely egy későbbi elemzés tárgyát képezi.

A Közel-Kelet és a Mediterráneum hegemoniájának kérdése azonban már nem pusztán gazdasági, politikai és katonai. Egy összetett kérdés, amely érinti a legitimitás, a kollektív tudat, a változó szövetségek és azoknak a népeknek a sorsát, akik e térség jövőjének terhét viselik.